

İnsan tüm yaratılmışlardan üstün müdür? Bu üstünlük nereden geliyor? Eğer akılsa, akıl cinlerde de var. Bilgi verir misiniz?

"... Zira hayvan, şu âlemin küçük bir fihristesi; ve mahiyet-i insaniye, şu kâinatın bir misal-i musağgarı olduğundan, adeta âlemde ne varsa insanda nümunesi vardır."(1)

İnsan kâinatın küçültülmüş bir numunesi ve modelidir. Kâinat küçülse insan, insan büyütülse kâinat olur. Kâinatta azametli ve büyük yazılmış tevhit hakikatleri, insanın mahiyetinde küçük ve okunaklı bir şekilde yazılmıştır. Bu hususta kâinat ile insan müsavidir, fark sadece kemiyettedir, yani boyut ve hacimdedir.

İnsanı kâinat kadar geniş yapan şey ise; insanın fitratına konulan istidat ve duygulardır. İnsanda her alem ile irtibat kuracak cihaz ve duygular vardır. İnsanın her bir cihazı ve duygusu bir aleme açılan bir penceredir, insan bu duygu penceresi ile o alemi seyreder ve o alemle iletişim kurar.

Mesela; göz bir penceredir görüntü alemine açılır, kulak bir penceredir sesler alemine işitir, dokunma duygusu bir penceredir cismani alemlere açılır, hayal kuvveti bir penceredir misal alemi ile irtibat kurar, ruh bir menfezdür ruhlar alemine açılır, kalp aşk ve muhabbet dünyasının kapısıdır, akıl hikmetli mevcudat aleminin mütefekkir bir mütalacısıdır, buna benzer binlerce his ve duygular insanın geniş mahiyetinde mevcuttur ve her birisi bir alem ile merbuttur.

İnsanın mahiyetinin genişliğinin ikinci önemli sebebi; istidat ve kabiliyet noktasında nihayetsiz donanıma sahip olmasıdır. İnsanın bir çok duygu ve kuvvelerine sınır konulmadığı için, insanda terakki ve tedenni nihayetsiz oluyor. Bir insan Allah ile muhatap olup onun huzuruna çıkacak kadar inbisat da eder, aynı insan hayvandan yüz derece aşağı adi bir mahluk da olabilir, bunun misalleri hem şimdi hem tarihte çoktur.

İnsan ayrıca mahlukat içinde, Allah'ın bütün isim ve sıfatlarını tartıp ölçecek, geniş mahiyete sahip tek mahluktur. İnsan sahip olmuş olduğu his ve cihazlar sayesinde, Allah'ın bütün isimlerini tartıp ölçebilir. Mesela; midenin açlık hissi ile **Rezzak** ismini, tat alma duygusu ile Allah'ın **Kerem** ve **Muhsin** ismini, cüzi iradesi ile Allah'ın külli irade sıfatını, cüzi ilmi ile Allah'ın sonsuz ilim sıfatını bilebilir.

İnsanı nurani varlıklardan üstün kılan en önemli cephesi; nefsi ve maddesidir. Evet,

---

insan ruhaniyet ve nuraniyet noktasından melek ve cinler gibidir; ama artı bir özellik olarak insana bir de ceset ve nefis takılmıştır ki, insanın üstünlüğünde bu ceset ve nefsin önemi büyüktür. İnsan, Allah'ın çok isimlerini bu ceset ve nefis sayesinde tartıp ölçebiliyor. Mahiyeti nurani olan cin ve melekler, bu cihette insana yetişemiyorlar.

Üstad Hazretleri bu hakikate şöyle işaret ediyor:

"Sual: Kusurlu, noksanıyetli, mütegayyir, kararsız, elemli cismaniyetin ebediyetle ve Cennetle ne alâkası var? Madem ruhun âli lezâizi vardır; ona kâfidir. Lezâiz-i cismaniye için bir haşr-i cismanî neden icab ediyor?"

"Elcevap: Çünkü, nasıl toprak suya, havaya, ziyaya nisbeten kesafetli, karanlıklıdır, fakat masnuât-ı İlâhiyenin bütün envâına menşe ve medar olduğundan bütün anâsır-ı sairenin mânen fevkine çıktığı gibi; hem kesafetli olan nefis-i insaniye, sırr-ı câmiiyet itibarıyla, tezekkî etmek şartıyla bütün letâif-i insaniyenin fevkine çıktığı gibi; öyle de, cismaniyet en câmi, en muhit, en zengin bir âyine-i tecelliyât-ı esmâ-i İlâhiyedir. Bütün hazâin-i rahmetin müddeharâtını tartacak ve mizana çekecek âletler cismaniyettedir. Meselâ, dildeki kuvve-i zâika, rızık zevkinde, envâ-ı mat'umat adedince mizanlara menşe olmasaydı, herbirini ayrı ayrı hissedip tanımazdı, tadıp tartamazdı."

"Hem ekser esmâ-i İlâhiyenin tecelliyâtını hissedip bilmek, zevk edip tanımak cihâzâtı yine cismaniyettedir. Hem gayet mütenevvi ve nihayet derecede ayrı ayrı lezzetleri hissedecek istidatlar yine cismaniyettedir."(2)

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi İkinci Söz.](#)

(2) bk. [age., Yirmi Sekizinci Söz](#)